

УДК 001.89 (477)

Організація науки та науково-дослідної роботи

Мушенко Віктор Васильович

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права*

Київського національного торговельно-економічного університету

Мушенко Виктор Васильевич

*доктор юридических наук, доцент,
профессор кафедры административного,
финансового и информационного права*

Киевского национального торгового-экономического университета

Mushenok Viktor

Doctor of Science of Law, Associate Professor,

Professor of the Department of Administrative, Financial and Information Law

Kyiv National University of Trade and Economics

**ВНЕСОК ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА
КУРИЛА У РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ**

**(з нагоди 60-річчя відомого вітчизняного
вченого-правознавця)**

**ВКЛАД ВЛАДИМИРА ИВАНОВИЧ
КУРИЛО В РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННОЙ
УКРАИНСКОЙ ПРАВОВОЙ НАУКИ**

**(по случаю 60-летия известного
отечественного ученого-правоведа)**

**CONTRIBUTION OF VOLODYMYR IVANOVYCH KURYLO IN THE
DEVELOPMENT OF MODERN UKRAINIAN LEGAL SCIENCE
(on the occasion of the 60th anniversary of the famous domestic jurist)**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню наукового доробку Курила В.І. – видатного українського вченого-правознавця, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії аграрних наук України, академіка Національної академії наук вищої освіти України та Академії Адміністративно-правових наук, Заслуженого юриста України, Лауреата Премії Ярослава Мудрого, який на теренах науково-педагогічної роботи з 1996 р. пройшов шлях від асистента кафедри аграрного права до першого проректора Національного університету біоресурсів та природокористування України та виконувача обов’язків ректора Вінницького національного університету, а нині є завідувачем кафедри адміністративного та фінансового права НУБіП України.

Здійснивши аналіз окремих зразків наукового доробку Курила В.І., який становить близько 400 наукових та навчальних праць (26 монографій, 16 підручників, 27 навчальних посібників, понад 130 наукових статей), а також основних напрямів наукових досліджень здобувачів наукових ступенів, які під його керівництвом підготували та захистили дисертації (15 докторських та 65 кандидатських), чим започатковано школу науково-правових досліджень в аграрній та природоресурсній сферах, нами охарактеризовано та систематизовано основні напрями наукових досліджень вченого-правознавця: діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування; децентралізація влади; податкові правовідносини та фіскальна політика, захист прав платників податків; становлення та розвиток судової системи; протидія корупційним правопорушенням; правове регулювання відносин в аграрній та природоресурсній сферах; державне управління аграрним сектором тощо.

Демонструючи високий науковий та творчий потенціал, здатність продукувати нові наукові знання, професор Курило В.І. сформував значний вклад у розвиток вітчизняної правової науки, сформував зазначені нові знання у таких галузях права як аграрне, адміністративне,

адміністративно-процесуальне, господарське, екологічне, земельне, інформаційне, конституційне, кримінальне, муніципальне, фінансове тощо та продовжує генерувати нові ідеї для успішного розвитку вітчизняної правової науки та держави Україна.

Ключові слова: вчений-правознавець, галузі права, наукові праці, нове знання, правова наука, результати досліджень, школа науково-правових досліджень.

Анотація. Стаття посвячена дослідженню наукового насліддя Курило В.И. – видатного українського ученого-правоведа, доктора юридических наук, професора, члена-корреспондента Національної академії аграрних наук України, академіка Національної академії наук вищого образования України и Академії Адміністративно-правових наук, Заслуженого юриста України, Лауреата Премії Ярослава Мудрого, котрий на ниві науко-педагогіческої роботи с 1996 г. прошел путь от ассистента кафедры аграрного права до первого проректора Национального университета биоресурсов и природопользования Украины и исполняющего обязанности ректора Винницкого национального университета, а ныне заведующий кафедрой административного и финансового права НУБиП Украины.

Осуществив анализ отдельных образцов научного наследия Курило В.И., которое составляет около 400 научных и учебных работ (26 монографий, 16 учебников, 27 учебных пособий, более 130 научных статей), а также основных направлений научных исследований соискателей научных степеней, которые под его руководством подготовили и защитили диссертации (15 докторских и 65 кандидатских), чем основана школа научно-правовых исследований в аграрной и природоресурсной сферах, нами охарактеризованы и систематизированы основные направления научных исследований ученого-правоведа: деятельность органов государственной власти и местного самоуправления; децентрализация власти; налоговые

правоотношения и фискальная политика, защита прав налогоплательщиков; становление и развитие судебной системы; противодействие коррупционным правонарушениям; правовое регулирование отношений в аграрной и природоресурсной сферах; государственное управление аграрным сектором и т.п.

Демонстрируя высокий научный и творческий потенциал, способность производить новые научные знания, профессор Курило В.И. сформировал значительный вклад в развитие отечественной правовой науки, сформировал указанные новые знания в таких областях права как аграрное, административное, административно-процессуальное, хозяйственное, экологическое, земельное, информационное, конституционное, уголовное, муниципальное, финансовое и т.д. и продолжает генерировать новые идеи для успешного развития отечественной правовой науки и государства Украина.

Ключевые слова: *ученый-правовед, области права, научные труды, новое знание, правовая наука, результаты исследований, школа научно-правовых исследований.*

Summary. *The article is devoted to the study of the scientific achievements of Kurylo V.I. - Outstanding Ukrainian Lawyer, Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine and the Academy of Administrative Law, Honored Lawyer of Ukraine, Laureate of the Yaroslav the Wise Prize. Since 1996 he has gone from assistant professor of agrarian law to first vice-rector of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine and acting rector of Vinnytsia National University, and is currently the head of the Department of Administrative and Financial Law of NULES of Ukraine.*

Having analyzed some samples of scientific achievements of Kurylo V.I., which is about 400 scientific and educational works (26 monographs, 16

textbooks, 27 textbooks, more than 130 scientific articles), as well as the main directions of scientific research of applicants for scientific degrees. the management prepared and defended dissertations (15 doctoral and 65 candidate), which started the school of scientific and legal research in the agricultural and natural resources spheres, we characterized and systematized the main areas of research of a lawyer: the activities of public authorities and local governments; decentralization of power; tax relations and fiscal policy, protection of taxpayers' rights; formation and development of the judicial system; counteraction to corruption offenses; legal regulation of relations in the agrarian and natural resources spheres; public administration of the agricultural sector, etc.

Demonstrating high scientific and creative potential, the ability to produce new scientific knowledge, Professor Kurylo V.I. formed a significant contribution to the development of domestic legal science, formed this new knowledge in such areas of law as agricultural, administrative, administrative procedure, economic, environmental, land, information, constitutional, criminal, municipal, financial, etc. and continues to generate new ideas for successful development domestic legal science and the state of Ukraine.

Key words: *jurist, branches of law, scientific works, new knowledge, legal science, research results, school of scientific and legal research.*

Постановка проблеми. Однією з основних рушійних сил розвитку науки є діяльність науковців щодо детального аналізу соціальних, природних та інших процесів, а також оприлюднення результатів власних досліджень, які забезпечують первинною науковою інформацією суспільство «сповіщають наукове співтовариство про появу нового наукового знання і передають індивідуальний результат у загальне надбання» [1, с. 237], забезпечуючи та захищаючи цим самим авторські пріоритети наукового відкриття. Основні результати і положення наукових

досліджень наразі оприлюднюються у вигляді різних видів публікацій, які відображають основний зміст, новизну наукового дослідження і фіксують завершення певного етапу дослідження або роботи у цілому. Окремим видом завершеної наукової праці є дисертація, яка готується на правах рукопису та виноситься на прилюдний захист для здобуття наукового ступеня. Основними видами наукових публікацій наразі є тези доповідей та інші матеріали наукових конференцій, наукові статті, монографії (індивідуальні та колективні), розділи монографій, тощо.

Після зміни соціальних, економічних, правових та інших пріоритетів розвитку України, в результаті відновлення нею власної незалежності, як нагальна потреба повноцінного суспільного розвитку, виникла необхідність формування власної нормативно-правової бази та розвитку вітчизняної науки. Професійна діяльність сучасних вітчизняних науковців-правників та результати їх досліджень, забезпечують законотворчий процес первинною науковою інформацією, сприяючи формуванню якісної системи вітчизняного законодавства, а також впливають на розвиток галузей права та правових навчальних дисциплін.

Значний теоретико-правовий та практичний внесок у формування і розвиток вітчизняного права як науки та навчальної дисципліни, зокрема, таких галузей вітчизняного права як адміністративне, фінансове, аграрне, земельне, природоресурсне та ін., а також системи законодавства України здійснив відомий вітчизняний вчений сучасності, професор Курило В.І.

Аналіз основних досліджень. В сучасному інформаційному просторі міститься значна кількість інформації про наукові здобутки професора Курила В.І. Зокрема, біографічні відомості та перелік наукових праць оприлюднені на офіційних веб-сайтах Національного університету біоресурсів і природокористування України [2], Національної академії наук вищої освіти України [3], Енциклопедії сучасної України [4] та інших ресурсах. Проте, у правовій науці до даного часу відсутні спроби

комплексного дослідження наукових праць професора Курила В.І. у контексті аналізу значущості його наукового доробку для розвитку сучасної української правової науки в цілому та її окремих галузей зокрема, що і спонукало автора до здійснення подібної розвідки.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати вагу, актуальність та цінність внеску професора Курила В.І. у розвиток сучасної правової науки, шляхом здійснення аналізу та певної систематизації окремих результатів його досліджень, які оприлюднені за проблематикою різних галузей, підгалузей та інститутів вітчизняного права.

Виклад основного матеріалу. Бурхливий розвиток світових суспільних відносин перетворив сучасну науку з суто пізнавального інтересу науковців до істини у тій чи іншій царині досліджень у сферу професійних відносин, що здійснюють суттєвий вплив на суспільно-економічне буття людей. Сучасна наука являється процесом отримання наукового знання, який характеризується системністю та структурованістю, а також вимагає постійного руху вперед.

Подібне наукове кредо має відомий вітчизняний науковець, професор Курило В.І. На сьогодні його науковий доробок становить близько 400 наукових та навчально-методичних праць (26 монографій, 16 підручників, 27 навчальних посібників, понад 130 наукових статей [2]), опублікованих українською, англійською та іншими мовами в Україні та ряді країн-членів Європейського Союзу. Оскільки обсяг такого виду публікації як наукова стаття не є співставним з обсягом аналізу визначеного вище наукового доробку професора Курила В.І., а перелік робіт є загальнодоступним [2–4], то нами, не дотримуючись послідовності оприлюднення результатів пізнавальної діяльності науковця, зроблено спробу визначити та систематизувати основні галузеві напрями досліджень, що й дало можливість окреслити загальний внесок професора Курила В.І. у розвиток вітчизняної правової науки.

У першу чергу, звернемо увагу на дослідження професора Курила В.І. у царині відносин матеріального та процесуального адміністративно-правового регулювання як «цілеспрямованого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави» [5, с. 321].

Серед широкого спектру досліджуваної проблематики у науковому доробку професора Курила В.І., у першу чергу, слід звернути увагу на тематику робіт щодо адміністративно-правового регулювання вітчизняних суспільних відносин та визначити суб'єктний та об'єктний склад досліджень.

Загальна проблематика відносин правового регулювання діяльності органів державної влади досліджена науковцем у наступних сегментах: - розробка конкретних новацій у систему заходів державного управління та послідовності їх здійснення; - забезпечення впровадження системи електронного урядування шляхом створення нових принципів та підходів до управлінської діяльності; - визначення способів державної правової, фінансової та адміністративно-організаційної підтримки суб'єктів публічно-приватних відносин; - розвиток вітчизняного страхового ринку з урахуванням світових тенденцій у страхуванні; - надання адміністративних послуг у ветеринарній та фітосанітарній сферах; - забезпечення продовольчої безпеки держави та ряду напрямів.

Досить широко у своїх наукових працях професор Курило В.І. звертає увагу на проблемні питання правового забезпечення повноважень та діяльності органів місцевого самоврядування та наукової методики децентралізації влади в Україні. Дана проблематика досліджена науковцем за такими напрямками: - напрацювання способів удосконалення нормативно-правової бази місцевого самоуправління та функціонування об'єднаних

місцевих громад; - розмежування місцевих контрольних повноважень з повноваженнями органів державної влади на місця; - збільшення обсягів повноважень місцевих органів щодо захисту прав місцевих суб'єктів господарювання; - реформування механізму місцевої управлінської діяльності у галузі земельних ресурсів; - формування місцевої системи оподаткування та розпорядження податковими надходженнями; - діяльності місцевих громадських об'єднань та ряду інших питань.

Важливе місце у науковому доробку професора Курила В.І. займають питання удосконалення податкових правовідносин, зокрема, у частині: - підвищення ефективності загальної фіскальної функції держави, державної публічно-сервісної діяльності у фіскальній сфері та фіскальних відносин як чинника продовольчої безпеки; - впровадження нових податкових норм з метою забезпечення оптимальної конструкції правового узгодження та правозастосування; - забезпечення лібералізації податкового контролю щодо вітчизняних виробників та зниження рівня податкового навантаження тощо.

Значне місце у науковому доробку професора Курила В.В. займають дослідження у царині податково-правової компаративістики. Зокрема предметом наукового інтересу вченого-правознавця стали проблеми: - захисту власності в рішеннях Європейського суду з прав людини у сфері оподаткування; - досвід Європейського Союзу у царині фіскальної політики щодо захисту атмосферного повітря як важливого природного ресурсу; - податкові спори та практика Європейського суду з прав людини щодо оподаткування. Вчений пропонує імплементувати кращі зразки зарубіжного досвіду правового регулювання податкових правовідносин у вітчизняну податково-правову систему.

Ще однією важливою сферою суспільних відносин, дослідження якої займає значне місце у науковому доробку професора Курила В.І. є питання правового регулювання розвитку судової системи України. Вченим глибоко

досліджені та отримані наукові результати за такими напрямками: - систематизація практики реалізації судового прецеденту у правовій системі нашої держави; - визначення поняття та характеристики структури адміністративно-правового статусу державної судової адміністрації України; - дисциплінарна відповідальності судді за неповідомлення про втручання у здійснення правосуддя; - підсудності різних категорій галузевих (екологічних, аграрних тощо) спорів; - кваліфікації корупційних правопорушень у системі здійснення судочинства тощо.

Продовжуючи дане дослідження, звернемо також увагу на той факт, що у царині адміністративно - та фінансово-правового регулювання відносин в аграрній та природоресурсній сферах, професор Курило В.І., будучи основоположником наукової школи, разом з багатьма своїми учнями (зокрема, доктори юридичних наук: Городецька І.А., Гулак О.В., Дуліба Є.О., Кравчук М.Ю., Мушенко В.В., Позняков С.П., Шульга Є.В. та ін. (на сьогодні – 15 осіб), кандидати юридичних наук: Гаєвець М.В., Гоцуляк Є.М., Мачуський В.В., Овчарук С.С., Тригуб А.Ю., та ін. (на сьогодні – 65 осіб) здійснив широкі дослідження та отримав наукові результати за визначеними вище галузевими напрямками:

1) правове регулювання державного управління аграрним сектором економіки України: - адміністративні правовідносини у сільському господарстві; - адміністративна юрисдикція в агропромисловому комплексі; - формування сучасних соціально-економічних та організаційних механізмів розвитку суб'єктів аграрного бізнесу; - державна підтримка сільськогосподарського виробництва; - запровадження нової парадигми державного ветеринарного нагляду; - вдосконалення структури наукової діяльності в аграрній сфері; - перспективи державного регулювання діяльності особистих селянських господарств; - державна підтримка сільськогосподарського дорадництва та ряду інших питань.

2) податково-правове регулювання відносин в аграрному секторі: - дослідження податкового навантаження як стримуючого фактору розвитку сільськогосподарського виробництва; визначення податкових ризиків зазначеного виробництва; аналіз правових механізмів загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які сплачуються суб'єктами аграрного сектору та зараховуються до місцевих бюджетів, як основи фінансової бази сільських територіальних громад тощо.

Наразі під керівництвом професора Курила В.І. проводяться дослідження у межах виконання бюджетної науково-дослідної роботи «Удосконалення податкового законодавства в аграрному секторі економіки України як чинник продовольчої безпеки» (2021–2022 рр.) [2].

3) адміністративно-правове регулювання вітчизняних природоресурсних відносин, а також їх порівняльний аналіз з елементами правових систем різних держав шляхом зіставлення способів функціонування однойменних управлінських та правових інститутів, принципів права і окремих адміністративно-правових норм: - державний контроль у сфері ведення лісового господарства; - регулювання земельних відносин; - характеристика правового механізму процедури рекультивації земель; - економіко-правові аспекти міжнародного досвіду управління природоохоронною сферою; - запровадження зарубіжного досвіду для вдосконалення національної системи екологічного оподаткування; - правове регулювання енергетичної безпеки в Україні та Європейському Союзі тощо.

Під керівництвом професора Курила В.І. успішно проведені дослідження та досягнуті наукові результати в межах виконання науково-дослідних робіт «Правове регулювання охорони та відтворення лісів в Україні». (2013–2017 рр.); «Організаційно-правові засади раціонального використання та охорони природних ресурсів». (2015–2017 рр.) [2].

У даному дослідженні, на нашу думку, неможливо оминати увагою той факт, що професор Курило В.І. – ветеран органів внутрішніх справ та ветеран війни, який нагороджений «медаллю «Захиснику Вітчизни», відомчими нагородами Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Державного бюро розслідувань, нагородами вітчизняних, міжнародних та іноземних правоохоронних громадських організацій» [2].

Перебуваючи у статусі ветерана, професор Курило В.І. займається активною громадською діяльністю у царині захисту правопорядку, зокрема «є Головою Конкурсної комісії з добору членів Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань» [2], а також присвятив ряд наукових досліджень проблематиці правового регулювання військових, правоохоронних, безпекових відносин; питанням охоронної діяльності; соціального захисту громадян як суб'єктів здійснення такої діяльності.

Дослідження наукових праць професора Курило В.І. за охоронно-безпековою проблематикою дали можливість переконатися у глибокому відображенні вченим актуальних для українського суспільства питань: - загальної характеристики, стану та шляхів вдосконалення правового регулювання відносин охоронного бізнесу в нашій державі; - удосконаленню та більш об'ємному змістовному наповненню таких актуальних правових категорій як «військова служба», «права ветеранів війни та учасників бойових дій» тощо; - соціального захисту військовослужбовців та обсягу пільг для працівників силових структур; - правового регулювання обігу зброї в Україні; - ролі Інтерполу у сфері боротьби з біотероризмом; суверенітету і територіальної цілісності України як чинника військово-політичної стабільності в Європі тощо. Зазначені вище та інші праці вченого-правознавця за визначеною вище проблематикою сприяють теоретичному осмисленню адміністративних, фінансових, господарських, трудових відносин, що виникають у процесі

забезпечення безпеки існування українського суспільства та удосконалення діяльності силових та контрольно-наглядових структур в нашій державі та посиленню їх ролі у формуванні зазначених міжнародних відносин.

Висловлену нами позицію про надзвичайну багатоплановість наукового доробку професора Курила В.І. доцільно аргументувати тим, що поряд з наявністю значної кількості досліджень у межах проблематики правового регулювання управлінських та публічно-приватних відносин, науковець оприлюднив і різні періоди своєї наукової діяльності результати наукових досліджень з: 1) теорії та історії держави і права щодо: історико-правових аспектів спільного розвитку людства і медицини в давнину; становлення кліматичного законодавства в Україні; взаємовідносин релігії, права і держави; 2) правового регулювання відносин освіти та захисту інтелектуальної власності, де охарактеризовано українську мову як соціокультурний і правовий феномен; проаналізовано правовий вимір освітніх послуг тощо; 3) охарактеризовано правовий захист комп'ютерного програмного забезпечення інтелектуальної власності як галузь інтегрованого права; 4) досліджено питання протидії комп'ютерній злочинності в кібернетичному просторі, а також направлено вектор власного наукового погляду на ряд інших питань становлення та розвитку суспільних відносин.

На нашу думку, доцільно також зазначити, що для забезпечення освітнього процесу навчально-методичним наповненням, результати досліджень професора Курила В.І. знайшли своє відображення у великій кількості підручників та навчально-методичних посібників, у створенні яких провідну роль відігравав сам вчений-правознавець. Слід звернути увагу на високу наукову та інноваційну складову таких підручників та посібників: «Правові засади охоронної діяльності» (2005), «Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» (2011), «Правові засади зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів агробізнесу»

(2011), «Аграрне право України» (2011), «Договірне право в аграрних відносинах» (2017), «Господарське право» (2018), «Земельне право України» (2019), «Адміністративне право України. Повний курс» (2019, 2020, 2021), «Фінансове право України» (2019) [2] та інших.

Зазначене вище дає можливість узагальнити інформацію про те, що професор Курило В.І., як сучасний фахівець у різних галузях правової науки, своєю науковою діяльністю допомагає іншим пізнати та зрозуміти загальні особливості науки як форми людської діяльності та специфіку науково-суспільного знання, зрозуміти тісний зв'язок науки із соціальними змінами.

Висновки. Сучасний науковець-дослідник повинен не лише знати основні наукові положення, а сформувати здатність до професійного та творчого мислення, оволодівши методологією та методикою наукової творчості, для отримання можливості активного впровадження наукових здобутків у найважливіші сфери життєдіяльності суспільства. Зазначена вище сентенція у повній мірі характеризує особистість професора Курило В.І. як науковця, громадського діяча, педагога-наставника та керівника. Проведене дослідження життєвого та наукового шляху професора Курило В.І. дає підстави зробити узагальнення про формування цим відомим вітчизняним науковцем-правником значного вкладу у розвиток вітчизняної правової науки. Детальний аналіз повного спектру результатів наукових досліджень професора Курило В.І. може бути відображений лише у багатотомному монографічному дослідженні. У більш короткому узагальненні існуючого на сьогодні наукового здобутку, слід зазначити, що незважаючи на складні умови для розвитку вітчизняної науки в період трансформації українського суспільства, професор Курило В.І., використовуючи свій високий науковий та творчий потенціал, демонструє зразок оптимальної організації наукової творчості в умовах постійної практичної діяльності та здатність продукувати нові наукові знання у таких

галузях права як аграрне, адміністративне, адміністративно-процесуальне, господарське, екологічне, земельне, інформаційне, конституційне, кримінальне, муніципальне, фінансове тощо, а також продовжує генерувати нові ідеї для успішного розвитку вітчизняної правової науки та держави Україна.

Література

1. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.
2. Курило Володимир Іванович. Офіційний веб-сайт Національного університету біоресурсів і природокористування України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/25097>
3. Курило Володимир Іванович. Офіційний веб-сайт Національної академії наук вищої освіти України. URL: <http://anvou.org.ua/academics-anvou/kurilo-volodimir-ivanovich/>
4. Світличний О. П. Курило Володимир Іванович // *Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт]* / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51900
5. *Адміністративне право України. Повний курс: підручник* / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон, ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

References

1. Danyl'yan O.H., Dz'oban' O.P. *Metodolohiya naukovykh doslidzhen': pidruchnyk*. Kharkiv: Pravo, 2019. 368 s.

2. Kurylo Volodymyr Ivanovych. Ofitsiynyy veb-sayt Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. URL: <https://nubip.edu.ua/node/25097>
3. Kurylo Volodymyr Ivanovych. Ofitsiynyy veb-sayt Natsional'noyi akademiyi nauk vyshchoyi osvity Ukrayiny. URL: <http://anvou.org.ua/academics-anvou/kurilo-volodimir-ivanovich/>
4. Svitlychnyy O. P. Kurylo Volodymyr Ivanovych // Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny: elektronna versiya [veb-sayt] / hol. redkol.: I.M. Dzyuba, A.I. Zhukovs'kyy, M.H. Zheleznyak ta in.; NAN Ukrayiny, NTSH. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen' NAN Ukrayiny, 2016. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51900
5. Administratyvne pravo Ukrayiny. Povnyy kurs: pidruchnyk / V. Halun'ko, P. Dikhtiyevs'kyy, O. Kuz'menko ta in.; za red. V. Halun'ka, O. Pravotorovoyi. Vydannya chetverte. Kherson, OLDI-PLYUS, 2021. 656 s.